

Vlaams
Parlement

ingediend op **44** (2019-2020) – Nr. 2
4 september 2020 (2019-2020)

Verslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Jeremie Vaneeckhout en Joris Nachtergaele

over het jaarverslag

van het Vlaams Vredesinstituut

2019

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme:

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Kristof Slagmulder, Frieda Verougstraete-Deschacht;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Tine Van den Brande, Jeremie Vaneeckhout;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Martine Fournier, Orry Van de Wauwer;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

Documenten in het dossier:

44 (2019-2020) – Nr. 1: Jaarverslag van het Vlaams Vredesinstituut

INHOUD

1. Toelichting door Nils Duquet, directeur ad interim van het VVI.....	4
1.1. Het VVI in een notendop	4
1.2. Focus in het jaarverslag 2019: samenwerken als rode draad	4
1.3. Prioriteiten van het VVI.....	5
1.4. Projecten van 2019 over onderzoek naar en advies over wapens	5
1.5. Projecten van 2019 over conflicthantering.....	6
1.6. Voorlichting.....	7
1.7. Recente ontwikkelingen	7
2. Vragen van de leden en repliek van de directeur ad interim.....	8
2.1. Interventie van Joris Nachtergaele	8
2.2. Interventie van Jeremie Vaneeckhout	8
2.3. Interventie van Maxim Veys	8
2.4. Interventie van Bart Tommelein.....	9
2.5. Repliek van Nils Duquet	9
2.6. Interventie van Bart Tommelein.....	12
2.7. Repliek van Nils Duquet	12
2.8. Interventie van Karl Vanlouwe	13
2.9. Repliek van Nils Duquet	13
Gebruikte afkortingen.....	14
Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme besprak op 14 juli 2020 het jaarverslag 2019 Samenwerken voor vrede van het Vlaams Vredesinstituut. Dat gebeurde in een gedachtewisseling met Nils Duquet, directeur ad interim van het VVI.

De powerpointpresentatie die bij de inleidende uiteenzetting werd gebruikt, is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

(Tijdens de vergadering van de commissie waren alleen de commissievoorzitter en commissiesecretaris fysiek in de commissiezaal aanwezig. De vaste leden, plaatsvervangende leden en de toegevoegde leden van de commissie kregen de mogelijkheid om online aan de vergadering deel te nemen via het platform Zoom. Andere volksvertegenwoordigers konden alleen na motivering online aan de vergadering deelnemen.)

1. Toelichting door Nils Duquet, directeur ad interim van het VVI

1.1. Het VVI in een notendop

Nils Duquet start met een korte voorstelling van het Vlaams Vredesinstituut, dat bij decreet opgericht is in 2004 en sinds 2006 operationeel is. Het VVI bestaat uit drie organen: de raad van bestuur, de wetenschappelijke raad en het wetenschappelijk secretariaat.

De raad van bestuur telt negentien bestuursleden die afkomstig zijn van de fracties, de vredesbeweging, de SERV (zowel van de werknemers- als van de werkgeversorganisaties) en de VLIR. De raad zet de grote strategische lijnen uit en formuleert adviezen op basis van onderzoek dat uitgevoerd werd door het secretariaat van het VVI of werd uitbesteed.

De wetenschappelijke raad bestaat uit acht experts uit binnen- en buitenland die waken over de wetenschappelijke publicaties en jaarlijks het werk van het VVI onafhankelijk en kritisch evalueren. Het evaluatieverslag van de wetenschappelijke raad wordt ook in het jaarverslag van het VVI opgenomen.

Het VVI heeft vier decretaal bepaalde opdrachten: onderzoek, advies, voorlichting en documentatie over relevante vredesvraagstukken. Jaarlijks moet het VVI voor 1 oktober een jaarverslag bij het Vlaams Parlement indienen. Als gevolg van de COVID-19-maatregelen is de publieke voorstelling in 2020 afgelast.

1.2. Focus in het jaarverslag 2019: samenwerken als rode draad

Uit de adviezen en het onderzoek dat het VVI verricht, blijkt dat samenwerken heel belangrijk is. België is een complex land met verdeelde bevoegdheden waardoor het noodzakelijk is om samen te werken. Ook de techniciteit van de thema's van het VVI en de verschillende actoren die betrokken zijn, dwingen tot samenwerking. En het instituut zelf ten slotte, draagt samenwerking hoog in het vaandel en hecht aan deze beleidslijn die het aan anderen adviseert.

Het VVI zet volop in op samenwerking met lokale en Vlaamse partners. In 2019 leidde dat tot diverse vormen van samenwerking met partners als het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie, Kazerne Dossin, FARO, de Belgische federale politie, het Agentschap Binnenlands Bestuur enzovoort. Het gaat om actoren die in eigen land vrede en geweldpreventie bevorderen.

Er was ook samenwerking met internationale actoren. Het VVI heeft samengewerkt met andere vredesinstellingen in Europa zoals SIPRI in Zweden en ook met academische partners als de universiteit van Leiden, waarmee momenteel een onderzoek

loopt. Ook met internationale organisaties zoals VN-organisaties als UNODC werd er samengewerkt.

Door deze manier van werken wil het VVI zoveel mogelijk impact hebben en zich aan zijn opdracht kunnen wijden van het bevorderen van vrede en geweldpreventie.

1.3. Prioriteiten van het VVI

Het VVI heeft als eerste prioriteit de werkzaamheden van het Vlaams Parlement inzake vrede en geweldpreventie zoveel mogelijk te ondersteunen met onderzoek, adviezen en andere vormen van informatie.

Concreet gaat het VVI in op vragen om onderzoek en advies vanuit het parlement, vanuit een commissie bijvoorbeeld. Ook is het VVI bereid om zijn lopende onderzoek en advies in de commissies voor te stellen. Zo kan het VVI de parlementaire controle en de decreetgevende opdracht van het parlement zoveel mogelijk ondersteunen. Als gevolg van de verkiezingen in 2019 waren er veel nieuwe gezichten in het parlement en het VVI heeft dan ook gedachtewisselingen met de politieke fracties georganiseerd om de verwachtingen te kennen zodat het zo goed mogelijk zijn rol kan vervullen.

Een tweede prioriteit bestaat erin een sterke reputatie te bewaken en te versterken door als onderzoeksinstelling op objectieve wijze kritische analyses te maken over verschillende relevante vredethema's. Dat gebeurt in samenwerking met lokale en Vlaamse partners en ook via internationale samenwerking. Via input uit buurlanden kan men het eigen Vlaamse beleid versterken. De internationale samenwerking leidt vaak tot benchmarkstudies waarbij de Vlaamse situatie vergeleken wordt met die in de buurlanden. Goede praktijken uit het buitenland kunnen naar Vlaanderen gehaald worden en de eigen goede Vlaamse praktijken geëxporteerd naar andere landen. Zo hoopt het VVI positief bij te kunnen dragen aan het Vlaamse buitenlands beleid.

Een derde prioriteit ten slotte is voorlichting. Het VVI werkt samen met heel verschillende doelgroepen, die enerzijds gericht zijn op het Vlaams Parlement en anderzijds een belangrijke rol spelen bij het bevorderen van vrede en geweldpreventie. In de communicatie met de verschillende groepen is het belangrijk ermee rekening te houden dat niet iedereen een lijvig rapport leest. Daarom speelt het VVI met zijn publicatievormen zoveel mogelijk in op de behoeften van de actoren die vaak ook in de praktijk staan.

Het secretariaat van het VVI is een klein, maar veelzijdig team. Het wetenschappelijk secretariaat wordt geleid door een directeur die vier vaste onderzoekers, een communicatieverantwoordelijke en een officemanager aanstuurt.

Externe projectfinanciering maakt het mogelijk om de onderzoekscapaciteit tijdelijk uit te breiden. In 2019 was er het project van de Europese Commissie over illegale wapenhandel in Europa en het project van het Agentschap Binnenlands Bestuur voor de evaluatie van het actieplan Radicalisering waarvoor extra medewerkers via externe projectfinanciering werden ingezet.

1.4. Projecten van 2019 over onderzoek naar en advies over wapens

Het VVI is het meest bekend voor het onderzoek naar wapens. Het volgt de buitenlandse wapenhandel in Vlaanderen op: export, import en doorvoer. Dat laatste aspect krijgt de laatste tijd veel aandacht.

Omdat het Vlaamse beleid grotendeels wordt beïnvloed door Europese en internationale afspraken, volgt het VVI dat ook van nabij.

In 2019 werd bijvoorbeeld het Europese gemeenschappelijk standpunt over wapenexport herzien en heeft het VVI onderzocht wat de gevolgen daarvan zouden zijn voor Vlaanderen. Het VVI analyseerde ook de groeiende Europese defensiesamenwerking en allerhande financieringsstromen voor Europese defensieprojecten waar ook Vlaamse bedrijven gebruik van kunnen maken. Wat is de impact van de Europese evoluties op de wapenexport in Vlaanderen?

Er was daarnaast ook aandacht voor de proliferatie van kleine en lichte wapens wereldwijd waarbij de Europese strategie werd geanalyseerd.

Ook de illegale wapenhandel in Europa zelf kwam aan bod in een project, waarvoor het VVI financiële steun van de Europese Commissie krijgt. Het VVI werkt samen met een breed netwerk van actoren, politionele actoren en allerhande organisaties, om een beter zicht te krijgen op wat er gebeurt.

Niet alleen de trafieken en de handelsstromen van wapens, maar ook het wapengeweld in Europa werd onderzocht. Het VVI heeft een rapport gepubliceerd over wapens, gebruikt bij massaschietpartijen. Niet alleen in de VS, maar ook in Europa, en ook in België, vinden dergelijke schietincidenten plaats. Het VVI heeft onderzocht hoe de daders aan hun wapens kwamen om zo een preventiebeleid te kunnen ontwikkelen.

Het VVI focust niet alleen op conventionele wapens maar ook op massavernietigingswapens, voornamelijk op dual-use-exportcontrole. In 2019 heeft het, op vraag van de voorzitter van het Vlaams Parlement, een onderzoek uitgevoerd en een advies geformuleerd over nucleaire proliferatie en de wijze waarop Vlaanderen kan bijdragen aan een kernwapenvrije wereld in overeenstemming met de resoluties die in 2010 (*Parl.St.* VI.Parl. 2009-10, nr. 388/2) en 2015 (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 326/2) aangenomen zijn.

Er werd in het onderzoek ingezoomd op nucleaire dual-use-exportcontrole in Vlaanderen. De vraag luidde: hoe kan men vermijden dat de nucleair gevoelige producten in verkeerde handen terechtkomen?

Momenteel zijn de onderzoekers bezig met een vervolgonderzoek waarbij de focus ligt op biologische en chemische wapens. Zo wil men het hele spectrum van dual-use in kaart brengen. Welke bedrijven zijn daarmee bezig? Hoe organiseren ze de controle? Hoe kan de controle beter ondersteund en gehandhaafd worden?

1.5. Projecten van 2019 over conflicthantering

Een tweede onderzoeksdomein van het VVI is conflicthantering, dat drie grote onderzoekslijnen bevat.

De eerste onderzoekslijn is de evaluatie van het Vlaamse beleid inzake radicalisering, met daarin in 2019 twee projecten. De Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering vroeg om het Vlaamse beleid inzake de lokale aanpak van radicalisering te evalueren. Dat onderzoek werd, samen met het advies, twee weken geleden tijdens een gedachtewisseling in de Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering voorgesteld (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 421/1).

Daarnaast loopt momenteel het project waarin het Vlaamse actieplan ter preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering globaal geëvalueerd wordt op verzoek van het Agentschap Binnenlands Bestuur. Daarbij kijkt men niet alleen naar het lokale beleid, maar ook naar onderwijs en het jeugdwelzijnsbeleid. In de

programmascan worden de acties uit het actieplan naast inzichten uit de wetenschappelijke literatuur geplaatst om na te gaan of ze adequaat zijn. Daarnaast analyseert het VVI ook de nieuwe vormen en evoluties van radicalisering en polarisering zoals de vraag wat men bijvoorbeeld met de terugkeerders doet.

Een tweede onderzoekslijn is omgaan met controverse en spanningen in de klas. Onderwijs is immers een belangrijke Vlaamse bevoegdheid. In 2019 zijn de onderzoeksresultaten van het rapport over dat thema uit 2018 vertaald en gevaloriseerd voor zeer specifieke praktijkactoren, wat resulteerde in verschillende praktijkgerichte publicaties.

Een derde belangrijke onderzoekslijn is de herdenking van gewelddadige conflicten. Een onderzoeker van het VVI is een expert op het vlak van omgaan met de herdenking van WO I, WO II en andere gebeurtenissen waarover maatschappelijk debat is.

Naast onderzoek is er jaarlijks de Elfnovemberlezing in samenwerking met Ieper en In Flanders Fields waarbij een prominente spreker reflecties deelt over omgaan met herinneren en herdenken.

1.6. Voorlichting

Onderzoek en adviezen hebben maar zin als ze terechtkomen bij hun doelgroep. Het VVI wil niet enkel communiceren via de website en de andere kanalen die het zelf beheert, maar schrijft zich ook in allerhande voorlichtingsactiviteiten van andere actoren in. In 2019 was er een actieve deelname aan 45 voorlichtingsactiviteiten. Dat kan gaan van een toelichting in een commissie in het parlement over een gastles aan een universiteit tot een expertenmeeting, zowel in binnen- als buitenland. Het VVI ontvangt meer en meer vragen uit het buitenland om zijn onderzoek en resultaten daar voor te stellen.

Het VVI heeft in 2019 zelf zes evenementen georganiseerd, voornamelijk in het Vlaams Parlement omdat het VVI mensen naar het parlement wil brengen om van gedachten te wisselen over een breed gamma van vredesgerelateerde thema's en studies.

1.7. Recente ontwikkelingen

In 2020 is de raad van bestuur vernieuwd met als nieuwe voorzitter Jan Peumans. In maart 2020 is het mandaat van de directeur beëindigd en binnenkort zal de selectieprocedure voor de nieuwe directeur worden gestart.

Belangrijk is ook het nieuwe strategisch plan (2020-2024) met enkele koerswijzigingen. Het onderzoeksdomein 'wapens, vrede en geweld' wordt uitgediept en verbreed met meer aandacht voor wapengeweld en massavernietigingswapens en dual-use. Het VVI wil ook meer gaan inzetten op het Vlaamse buitenlands beleid.

In het onderzoeksdomein 'conflict, vrede en samenleving' wil het VVI meer inzetten op vredeseducatie en onderzoek en advies inzake polarisatie, extremisme en geweldpreventie.

Verder wil het VVI meer gaan samenwerken met soortgelijke vredesinstituten en ten slotte wil het de platformfunctie inzake vredesvraagstukken waar mensen samengebracht worden, meer uitbouwen.

2. Vragen van de leden en repliek van de directeur ad interim

2.1. Interventie van Joris Nachtergaele

Joris Nachtergaele bedankt de directeur ad interim dat hij, ondanks de vele wissels in 2019, het schip koers heeft laten houden. Hij meent dat de kennismakingsgesprekken van het VVI met de fracties positief zijn verlopen en apprecieert het baanbrekende werk dat het VVI verricht heeft.

In het oog springt het advies over de optimalisering van de Vlaamse dual-use-exportcontrole in het licht van de preventie van de nucleaire proliferatie en het onderzoek inzake de aanpak door lokale besturen inzake radicalisering.

De internationale erkenning van het Vredesinstituut is toegenomen, stelt hij vast. Een belangrijke uitdaging is Vlaanderen te situeren binnen de bredere context, wat een meerwaarde is voor het parlement en de commissie. Eerdere benchmarkstudies gaven een duidelijk beeld van het Vlaamse beleid rond wapenhandel, zowel in de Belgische context als in de EU-context. Dat helpt het debat in de commissie in het Vlaams Parlement te onderbouwen, veel gestelde vragen te beantwoorden en de complexiteit bloot te leggen. Het toont ook aan dat Vlaanderen het meer dan ooit goed doet.

Hij kijkt uit naar de resultaten van het onderzoek in 2020 en 2021 naar vuurwapengeweld in de EU en de link met de illegale wapenhandel. Tot slot ligt er een nieuw interessant onderzoeksvoorstel inzake doorvoer op tafel.

2.2. Interventie van Jeremie Vaneekhout

Jeremie Vaneekhout sluit zich aan bij de woorden van appreciatie van de voorgaande collega. Hij informeert naar het jaarverslag Wapenhandel van de Vlaamse Regering en het advies van het VVI daarbij.

Hij vraagt zich af welke rol het VVI wil opnemen in deze onstabiele wereld met uitdagingen uit China, Israël enzovoort. In die internationale dynamiek moet Vlaanderen al zijn beleidsdomeinen breder gaan inbedden. Het gaat dan over de screeningsmechanismes van directe investeringen door buitenlandse bedrijven en overheden in het Vlaamse economische weefsel. Dat heeft een onrechtstreekse impact op vrede. Van een vroegere prof heeft hij geleerd dat geweldpreventie en vredesopbouw geïntegreerd bekeken moesten worden. De economische dimensie mag niet gemist worden. In welke mate is er bij het VVI expertise en bereidheid om daarover na te denken, eventueel samen met andere Europese instellingen?

Ook vraagt hij in welk domein meer onderzoek nodig is en waarover nog geen onderzoek plaatsgevonden heeft, mocht (de raad van bestuur van) het VVI zelf onderzoeksvoorstellen kunnen formuleren.

Tot slot verwijst hij naar het onderzoek dat enkele weken geleden voorgesteld werd in de Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering en vraagt hij dat de scope breed gehouden wordt.

2.3. Interventie van Maxim Veys

Maxim Veys drukt eveneens zijn appreciatie uit en zegt dat zijn fractie voornamelijk geïnteresseerd is in de wapenexport en de doorvoer van wapens. Hij is ervan overtuigd dat het VVI met een eenentwintigste-eeuwse bril naar de onderwerpen kijkt.

Het onderdeel over onderwijs vindt zijn fractie zeer positief. De vanzelfsprekendheid dat er al zeventig jaar vrede in Europa is, begint immers relatief te worden. In een meer en meer diverse samenleving zijn daar verschillende perspectieven over.

Hij hoopt dat Kazerne Dossin voor het VVI een belangrijke partner zal blijven en dat het VVI openstaat voor een partnerschap met het Hannah Arendt Instituut.

2.4. Interventie van Bart Tommelein

Bart Tommelein spreekt zijn waardering uit en heeft een aantal vragen over de handel in en het bezit van vuurwapens. Het gaat om een gedeelde verantwoordelijkheid tussen het Vlaamse en het federale niveau die versnipperd en verkokerd is, wat een zware hypotheek legt op de efficiëntie en de kwaliteit van de controle. De suggestie van het VVI om alle Vlaamse bevoegdheden onder één koepel onder te brengen, brengt hem bij de vraag wat er met de federale diensten moet gebeuren. Is het zinvol om alles op één niveau onder te brengen bij de concentratie van bevoegdheden en gebeurt dat dan het best op het Vlaamse niveau of op het federale niveau?

In het onderzoek over het vreedzaam schoolklimaat wordt niet gesproken over de rol van de sociale media en de virtuele klaswereld, wat hem toch zeer belangrijk lijkt, gezien de recente situatie van de lockdown en het toenemende belang van het digitale schoolgebeuren. Als het over pesten gaat, spelen social media een belangrijke rol. Wat is de impact hiervan op het omgaan met conflicten in de klas als voorbereiding op het omgaan met conflicten en geweld in de samenleving? Is dit een onderwerp van huidig onderzoek?

Volwassenen geven zeker niet het goede voorbeeld in de sociale media als het om het democratisch en beschaafd oplossen van meningsverschillen gaat. Doet het VVI onderzoek naar online-escalatie van meningsverschillen?

Uit het interview met de onderzoekers van het project DIVERT blijkt dat het wapenbezit in België en andere Europese landen stelselmatig stijgt. Is er een correlatie met de stijging van het wapengeweld in Vlaanderen? Is er een 'critical point' waarop de structurele stijging van het wapenbezit een reëel veiligheidsrisico voor de maatschappij wordt? Heeft het VVI een advies om te voorkomen dat illegale wapens in het circuit terechtkomen?

Uit het interview bleek ook dat illegale wapens vooral via de Balkan in Vlaanderen terechtkomen. Zitten daar ook wapens van Belgische makelij bij? Is een significant deel van illegale wapens in Vlaanderen van Belgische makelij?

2.5. Repliek van Nils Duquet

Nils Duquet repliceert dat wapens van Belgische makelij heel weinig in België voorkomen in het illegale circuit. In de Balkan circuleren niet zoveel Belgische wapens. Het gaat om wapens die in het voormalige Joegoslavië geproduceerd zijn of uit het Oostblok kwamen, en in de jaren 90 tijdens de oorlog in het voormalige Joegoslavië gebruikt zijn en nadien bij de burgers terecht zijn gekomen. Na verloop van tijd toen de economische zekerheid en de stabiliteit wegvielen, en er eind jaren 2008 en 2009 de economische crisis kwam, werd er een stijging van de smokkel waargenomen van voornamelijk uit de Balkan. De smokkel is niet gigantisch maar zorgt voor een continue toestroom van wapens waardoor ze makkelijker beschikbaar worden, niet alleen voor zware criminelen, maar ook voor kleine criminelen. Dat zorgt voor een escalatie van wapengeweld in het criminele circuit, wat leidt tot meer vraag en meer trafiek. Dat is een vicieuze cirkel waar men beter niet in terecht komt. Hij verwijst naar de situatie in Nederland op het vlak van drugsgeweld

en maakt de vergelijking met de situatie in Antwerpen. Die vicieuze cirkel moet stoppen.

Een concreet advies in verband met illegale wapenhandel is zeer moeilijk op te stellen omdat er verschillende factoren aan de basis liggen. De smokkel uit de Balkan kan onder andere worden bestreden door samen te werken met de politie in die landen en goede grenscontroles te organiseren. Daarnaast is er het feit dat mensen in Europa misbruik maken van de verschillen in wetgeving, ondanks het feit dat er een Europese Vuurwapenrichtlijn is. Zo vallen oorlogswapens in de verkeerde handen, niet alleen van criminelen, maar ook van terroristen. Het is dus belangrijk om de wapenwetgeving in Europa te harmoniseren en de gaten te dichten. Dat gaat dan over alarmpistolen en akoestische wapens.

Ten slotte is het belangrijk om de situatie, die voortdurend evolueert, beter in beeld te brengen. Het VVI vermoedt dat de COVID-19-crisis al een impact op illegale wapenhandel heeft gehad waarbij de handelsstromen meer en meer online zullen verlopen. Het in beeld brengen kan alleen maar lukken door samen te werken met politiediensten en administratieve diensten in België en Europa.

De situatie in België is inderdaad versnipperd en verkokerd. Het VVI pleit ervoor om na te denken om alle Vlaamse bevoegdheden onder één koepel te brengen. De realiteit is dat de meeste bevoegdheden die met wapens te maken hebben, onder tussen Vlaams zijn.

Het legale wapenbezit in België is voornamelijk het gevolg van lidmaatschap van de schietclubs, wat een Vlaamse bevoegdheid is in het kader van de sport. Jacht is de tweede belangrijkste reden voor wapenbezit, een gewestbevoegdheid. De in- en uitvoer van wapens is ook een Vlaamse gewestbevoegdheid. Het is belangrijk om zo efficiënt mogelijk te gaan samenwerken. Hoe minder betrokken actoren, hoe makkelijker het beleid te harmoniseren valt en te handhaven is. Het VVI vermoedt dat er efficiëntiewinsten te boeken zijn.

Een aandachtspunt is verder de bevoegdheid van het recreatief schieten, wat men in het kader van sport en vrije tijd als een Vlaamse bevoegdheid kan beschouwen. Dat wordt momenteel niet door Vlaanderen in het kader van sport en vrije tijd in het Sportschuttersdecreet opgenomen. Het blijft hangen op het federale niveau waar er geen initiatief is omdat men het als een bevoegdheid van de gemeenschappen en gewesten beschouwt.

Volgens het VVI is het zaak na te gaan hoe men de controle kan organiseren zodat de legale wapenbezitters zo weinig mogelijk gehinderd worden, maar de risico's op misbruik er zo veel mogelijk uitgehaald worden.

Hoe de sociale media het traditionele schoolgebeuren onder druk zetten, is een belangrijk gegeven maar momenteel heeft het VVI daarvoor geen onderzoeksproject en subsidies. In het kader van het jaarplan 2020-2021 kan dat bekeken worden. Nils Duquet bevestigt dat er meer en meer online gebeurt en dat dat kan escaleren, zowel bij volwassenen als jongvolwassenen en kinderen. Het VVI is niet tegen polarisatie op zich, meningsconflict is immers inherent aan een samenleving. Het VVI pleit ervoor dat het georganiseerde meningsconflict niet kan overlopen in geweld. Het VVI kiest voor preventie: hoe kan de trigger naar fysiek of psychisch geweld vermeden worden? Nils Duquet erkent dat zeker in het online gebeuren de grenzen blijken te vervagen.

Kazerne Dossin is voor het VVI al verschillende jaren een belangrijke partner, zeker als het over het onderzoek naar de herdenking en herinnering van WO I en WO II gaat. Het VVI kijkt ook naar samenwerking met andere actoren op dat domein, zoals het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie. Het VVI gaat ook het

gesprek aan met het Hannah Arendt Instituut en met alle andere relevante actoren. Door samen te werken, kan het immers veel meer impact hebben.

Bij onbeperkte financiering zou het VVI veel meer ondernemen. Het VVI is een klein team en de adviezen die uitgebracht worden, zijn wetenschappelijk onderbouwd. Er moeten dus keuzes gemaakt worden.

In het strategisch plan bijvoorbeeld is de keuze gemaakt om rond een aantal nieuwe thema's te werken, zoals het onderzoek naar wapengeweld omdat er een link is met het onderzoek naar wapenhandel en het onderzoek naar conflicthantering. In het project Target onderzoekt het VVI het verband tussen wapengeweld en wapenhandel, illegale wapenhandel en wapenbezit in Europa. Een dergelijk onderzoek is er nog niet. Wel zijn er Amerikaanse studies, maar de situatie in de VS verschilt totaal van de situatie in Europa op het vlak van wapenbezit, wapenreglementering, wapencultuur enzovoort. De Europese Commissie beseft dat ook. De grote vraag in de politieke debatten is of niet de verkeerde mensen gestraft worden en of het effect heeft. Om een antwoord te kunnen formuleren, moet eerst in kaart gebracht worden wat bekend is over wapengeweld, wapenbezit en illegale wapenhandel in Europa. Het VVI neemt België mee in de benchmark, als trekker beslist het immers welke landen in de benchmark opgenomen worden.

Op dit ogenblik zijn de onderzoekers volop bezig met data te verzamelen. Er is dus geen concreet antwoord of er een 'critical point' is, wel is al duidelijk dat er verschillen zijn in wapengeweld en in illegale wapenhandel tussen die verschillende landen. Bedoeling is om volgend jaar de onderzoeksresultaten te delen op een grote conferentie in het Vlaams Parlement en de actoren uit de verschillende Europese landen samen te brengen om te reflecteren over hoe men dat wapengeweld kan verhelpen.

Met een klein team is men beperkt in zijn onderzoeksmogelijkheden, daarom wil het VVI inzetten op zijn platformfunctie. Het beschikt immers over een breed netwerk van experts die interessante inzichten kunnen leveren over thema's waarover de expertise in het VVI niet aanwezig is. Het wil niet alleen samenwerkeng met andere vredesinstellingen maar ook putten uit de expertise van de wetenschappelijke raad, waarvan gerenommeerde professoren uit binnen- en buitenland deel uitmaken die zelf ook een breed netwerk hebben.

Het VVI wil veel meer inzetten op evenementen in het Vlaams Parlement waar mensen inzichten delen over een brede waaier van verschillende vredethema's. Die sprekers kunnen dan in discussie gaan met de volksvertegenwoordigers en de mensen uit de praktijk en andere belanghebbenden. Zo wordt het netwerk volledig gemobiliseerd in functie van de platformfunctie en kan het VVI meer dan alleen de eigen onderzoeksthema's behandelen.

Wat de vaste thema's betreft, is het belangrijk om gradueel naar nieuwe thema's over te gaan. Een mogelijkheid is meer inzetten op het Vlaamse buitenlands beleid. Nils Duquet beseft dat in de commissie de vraag leeft hoe men Vlaanderen beter op de internationale kaart kan zetten en het VVI wil daar absoluut aan bijdragen vanuit een vreedevolle gedachte: hoe kan men Vlaanderen als vredesregio zoveel mogelijk gaan promoten in het buitenland en de eigen goede praktijken ingang laten vinden in andere landen?

Het vele werk rond herinnerings- en vredeseducatie is nu vooral gefocust op de Vlaamse context, maar er is vraag uit het buitenland om dat te gaan delen; volgens Nils Duquet is er ruimte om dat veel internationaler aan te pakken en Vlaanderen te gaan vergelijken met andere landen.

2.6. Interventie van Bart Tommelein

Bart Tommelein verwijst naar een rapport van de Staatsveiligheid over extreemrechts en een blijvende oproep voor waakzaamheid. Voert het VVI onderzoek naar wapengebruik door specifieke subgroepen in de samenleving en deelt het VVI de mening van de Staatsveiligheid over het gevaar van deze uitgelichte groepen?

2.7. Repliek van Nils Duquet

Nils Duquet bevestigt dat het VVI met die problematiek bezig is. Twee jaar geleden heeft het VVI in het kader van het project SAFTE de illegale markten in Europa onderzocht en de manier waarop terroristen zich bewapenden. In die brede onderzoeksvraag zijn de verschillende vormen van terrorisme en actoren in heel Europa geanalyseerd. Er is onder meer vastgesteld dat er belangrijke verschillen bestaan tussen de wijze waarop de jihadistische terroristische actoren aan hun wapens geraken en bijvoorbeeld extreemrechts. Ook extreemlinks is onder de loep genomen. Ten slotte werden ook de separatistische en nationalistische bewegingen als IRA en ETA onderzocht.

De verschillen zijn als volgt samen te vatten: ETA, IRA en soortgelijke groepen waren militaristisch georganiseerd met vaste mensen die voor bepaalde taken moesten zorgen. IRA haalde zijn wapens uit de VS en uit Libië. Er was een vaste hiërarchie met vaste wapenleveranciers. ETA verzamelde zijn wapens lokaal via diefstallen bij wapenwinkels en politiekantoren.

De belangrijkste dreiging op dit moment is het jihadistisch terrorisme. De terroristen kunnen hun eigen expertise inzetten om wapens te bemachtigen op de lokale markt via hun connecties uit hun vroegere criminele verleden. Een aantal mensen is ook vrijgesproken voor hun terroristische aansprakelijkheid omdat men ervan uitgaat dat de dealers, wapenverkopers niet op de hoogte waren van de terroristische plannen.

Extreemlinks heeft relatief weinig vuurwapengeweld in Europa, wel was er bijvoorbeeld een aantal incidenten in Griekenland waarbij geschoten is op politieke hoofdkwartieren. Die dreiging lijkt op dit moment relatief beperkt.

Extreemrechts lijkt niet op de jihadisten qua verwerving van wapens. Uit de Europese studie blijkt dat er een link is met het criminele milieu via de motorbendes. Af en toe zijn er bij dergelijke groepen inbeslagnames van vuurwapens waar ook extreemrechtse documenten en symbolen worden gevonden. Bij extreemrechts zijn mensen ook vaker betrokken bij het leger of politiediensten en kunnen ze op die manier toegang krijgen tot wapens.

Ten slotte is er ook legaal wapenbezit. Het is bekend dat ook mensen met verkeerde bedoelingen lid proberen te worden van schietclubs om zo toegang te krijgen tot wapens. Het is moeilijk om die eruit te halen. In een wapenvergunningsdossier wordt bijvoorbeeld niet gevraagd naar radicale politieke opvattingen. Via proactief advies van de lokale politie bij de wapenvergunning probeert men die mensen eruit te halen. Men kijkt daarbij niet alleen naar het strafblad, maar ook naar zachte informatie. Het VVI deelt dus de bezorgdheid van de Staatsveiligheid.

Het VVI voert in het kader van het actieplan Radicalisering onderzoek uit naar nieuwe vormen van radicalisering. Het onderzoekt ook extreemrechts en maakt een dreigingsanalyse van extreemrechts, extreemlinks en andere fenomenen van radicalisering en legt de link naar wapenbezit en wapenverwerving. Ook onderzoekt het VVI het verloop van het radicaliseringsproces. Als er andere manieren zijn, moet het actieplan ook aangepast worden.

2.8. Interventie van Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe sluit zich aan bij de lofbetuiging van de andere sprekers en heeft nog een concrete vraag over extreemrechts, extreemlinks, het jihadigeweld en de dreigingsanalyses die gemaakt worden. Hij verwijst naar de aanslagen van 2016 in Brussel en in 2015 in Parijs waar er ook banden met Brussel waren. Heeft het VVI dat toen opgevolgd, was de dreiging bekend bij het VVI, is daar onderzoek naar gebeurd? Sinds 2011 was er immers al dreiging van jihadisme en moslimfundamentalisme.

2.9. Repliek van Nils Duquet

Nils Duquet bevestigt dat sinds het fenomeen van de Syriëvertrekkers uit verschillende Vlaamse gemeenten en steden het VVI met die problematiek bezig geweest is door te kijken naar vormen van stedelijk geweld. Het is zich meer en meer gaan toeleggen op vormen van radicalisering. In 2015-2016 was het VVI niet specifiek bezig met de situatie in Vlaanderen, maar wel met het Europese project over wapens en terrorisme. Het VVI heeft verder ook een boek gepubliceerd over deradicalisering waarin de wetenschappelijke inzichten over dat fenomeen vertaald werden naar het Vlaamse beleidsniveau. Op die manier is het VVI al verschillende jaren met die problematiek bezig.

Het VVI heeft de vraag gekregen om het actieplan van het Agentschap Binnenlands Bestuur uit 2015, wat in moeilijke omstandigheden tot stand is gekomen, te analyseren en evalueren.

Nu is het zaak de inzichten structureel te verankeren en krijgt deradicalisering ook een plaats in het meerjarenplan. Bedoeling is om de lont uit de radicalisering te halen en polarisaties te deradicaliseren.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Jeremie VANEECKHOUT
Joris NACHTERGAELE,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ETA	Euskadi Ta Askatasuna
EU	Europese Unie
FARO	= Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed
IRA	Irish Republican Army
SAFTE	Studying the Acquisition of illicit Firearms by Terrorists in Europe
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VN	Verenigde Naties
VS	Verenigde Staten
VVI	Vlaams Vredesinstituut
WO I	Eerste Wereldoorlog
WO II	Tweede Wereldoorlog